

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ УКРАЇНИ
НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ

КАФЕДРА ОРГАНІЗАЦІЇ І ПРОВЕДЕННЯ
АВАРІЙНО-РЯТУВАЛЬНИХ РОБІТ

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

«ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ ДІЯЛЬНОСТІ ДСНС»

(назва навчальної дисципліни)

циклу професійної (обов'язкової) підготовки

(обов'язкова загальна або обов'язкова професійна або вибіркова)

за освітньою освітньо-професійною програмою «Цивільний захист»

(назва освітньої програми)

підготовки за першим (бакалаврським) рівнем вищої освіти

(найменування освітнього ступеня)

у галузі знань 26 «Цивільна безпека»

(код та найменування галузі знань)

за спеціальністю 263 «Цивільна безпека»

(код та найменування спеціальності)

Рекомендовано кафедрою організації і
проведення аварійно-рятувальних
робіт на 2025-2026 навчальний рік.
Протокол від «29» 08 2025 року № 12.

Силабус розроблений відповідно до Робочої програми навчальної
дисципліни «Практичні аспекти діяльності ДСНС»

2025 рік

Загальна інформація про дисципліну

Знання отримані під час вивчення навчальної дисципліни направлені на формування у здобувачів вищої освіти (далі – здобувачів) необхідного рівня знань та умінь з питань проведення аварійно-рятувальних та інших невідкладних робіт, ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій, гасіння пожеж та питань організації оперативних дій підрозділів цивільного захисту.

Даний курс передбачає оволодіння сукупністю прийомів і способів ведення оперативних дій підрозділами цивільного захисту, які в процесі оперативного управління ними аналізуються, розробляються та організовуються відповідним керівником під час ліквідування наслідків надзвичайних ситуацій, вміння визначати необхідні способи та технології проведення пошуково-рятувальних робіт, необхідні засоби для забезпечення їх проведення, організовувати та забезпечувати дотримання правил безпеки праці під час проведення аварійно-рятувальних та інших невідкладних робіт.

Інформація про науково-педагогічного(них) працівника(ів)

Загальна інформація	Коломієць Валерій Станіславович, старший викладач кафедри організації і проведення аварійно-рятувальних робіт навчально-наукового інституту цивільного захисту
Контактна інформація	м. Черкаси, вул. Онопрієнка, 8, кабінет 13 НПРЧ. Робочий номер телефону – (067)3178400
E-mail	kolomiiets_valerii@nuczu.edu.ua
Наукові інтереси*	- дослідження форм і способів взаємодії аварійно-рятувальних формувань з іншими силами ЦЗ під час ліквідації наслідків НС; - дослідження прийомів і способів ведення оперативних дій підрозділами цивільного захисту в різних умовах
Професійні здібності*	- професійні знання і значний досвід роботи в органах управління і пожежно-рятувальних підрозділах; - курс професійно-технічної підготовки за робітничою спеціальністю «Пожежний-рятувальник»; - участь у міжнародних навчаннях EU MODEX Cycle 12 у Польщі
Наукова діяльність за освітнім компонентом	1. Коломієць В.С. Проведення аварійно-рятувальних робіт в завалах зруйнованих будівель та споруд. Problems of Emergency Situations: Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції. Харків : Національний університет цивільного захисту України, 2023. 464 с. С. 244-245.

	2. Коломієць В.С., Даценко Р.С., Лисенко К.В. Особливості ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій (небезпечних подій), пов'язаних із дорожньо-транспортними пригодами з автомобілями з електричною (гібридною електричною) системою приводу. Запобігання виникненню надзвичайних ситуацій, реагування та ліквідація їх наслідків. Матеріали круглого столу (вебінару). – Харків: Національний університет цивільного захисту України, 29 лютого 2024. – 239 с. С. 93-94 3. Коломієць В.С. Можливості застосування безпілотних літальних апаратів в рамках діяльності Державної служби України з надзвичайних ситуацій Збірник матеріалів IV Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції з нагоди відзначення Дня науки-2024 в Україні «Актуальність та особливості наукових досліджень в умовах воєнного стану» (м. Київ, 22 травня 2024 року). Київ: ДНДІ МВС України, 2024. 481 с. С. 304-306
--	--

Заняття з навчальної дисципліни проводяться згідно затвердженого розкладу. Електронний варіант розкладу розміщується на сайті Університету (<http://rozklad.nuczu.edu.ua/timeTable/group>).

Консультації з навчальної дисципліни проводяться протягом семестру щочетверга з 16.00 до 17.00 в кабінеті № 13 НІПРЧ (вул. Онопрієнка, 8). В разі додаткової потреби здобувача в консультації час погоджується з викладачем.

Метою вивчення навчальної дисципліни є формування у здобувачів вищої освіти необхідного рівня знань та умінь з питань проведення аварійно-рятувальних та інших невідкладних робіт, ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій, гасіння пожеж та питань організації оперативних дій підрозділів цивільного захисту.

Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Форма здобуття освіти	
	очна (денна)	заочна (дистанційна)
Статус дисципліни	Професійна обов'язкова	Професійна обов'язкова
Рік підготовки	4-й рік підготовки	
Семестри	7	8
Обсяг дисципліни:		
- в кредитах ЄКТС	4	4
- кількість модулів	1	1
- загальна кількість годин	120	120

Розподіл часу за навчальним планом:		
- лекції (годин)	10	10
- практичні заняття (годин)	30	2
- семінарські заняття (годин)	-	-
- лабораторні заняття (годин)	-	-
- курсовий проект (робота) (годин)	-	-
- інші види занять (годин)	-	-
- самостійна робота (годин)	-	-
- індивідуальні завдання (науково-дослідне) (годин)	-	-
- підсумковий контроль (диференційний залік, екзамен)	диференційний залік	диференційний залік

Передумовами для вивчення дисципліни є раніше здобуті результати навчання з дисциплін «Охорона праці в галузі», «Застосування безпілотних систем у сфері цивільного захисту», «Основи тактики дій під час ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій», «Аварійно-рятувальна, інженерна та пожежна техніка».

Результати навчання та компетентності з дисципліни

Відповідно до освітньої програми «Цивільний захист», вивчення навчальної дисципліни повинно забезпечити:

- досягнення здобувачами вищої освіти таких результатів навчання

Програмні результати навчання	ПРН
– Демонструвати вміння щодо проведення заходів із ліквідування надзвичайних ситуацій та їх наслідків, аварійно-рятувальних та інших невідкладних робіт	ПРН-20
– Передбачати безпечну роботу газодимозахисної служби, експлуатацію комплектів засобів індивідуального захисту рятувальників	ПРН-24
– Знати тактико-технічні характеристики нових зразків аварійно-рятувальної, протипожежної та інженерної техніки, обладнання та інструменту та мати навички їх застосування при ліквідації надзвичайних ситуацій	ПРН-31
– Керувати пожежно-рятувальним підрозділом під час ліквідації пожеж та інших надзвичайних ситуацій	ПРН-32
Дисциплінарні результати навчання	ДРН
– демонструвати вміння із застосування необхідних способів і технологій проведення пошуково-рятувальних робіт, вміння приймати рішення з організації оперативних дій аварійно-рятувальних формувань під час ліквідації	ДРН-1

наслідків НС та гасіння пожеж	
- формування у здобувачів вищої освіти наступних компетентностей:	
Програмні компетентності (загальні та професійні)	ЗК, ПК, КД
– Здатність працювати як у команді, так і автономно	К08
– здатність до проведення аварійно-рятувальних та інших невідкладних робіт, робіт із ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій у разі їх виникнення.	К22
Очікувані компетентності з дисципліни	КД
– здатність обирати раціональний спосіб дій під час проведення аварійно-рятувальних та інших невідкладних робіт та керувати оперативними діями аварійно-рятувального формування під час ліквідації наслідків НС та гасіння пожежі	КД -1

Програма навчальної дисципліни

Модуль 1. Основи реагування на надзвичайні ситуації, ліквідація їх наслідків, проведення аварійно-рятувальних та інших невідкладних робіт.

Тема 1. Особливості застосування пожежно-технічного обладнання під час гасіння пожеж та ліквідації наслідків НС (в тому числі в умовах бойових дій).

Вогнегасна ефективність води. Способи оптимізації використання води. Способи оперування вогнегасними струменями сучасних пожежних стволів, умови та технологія їх застосування. Особливості роботи з робочою рукавною лінією. Робота в непридатному для дихання середовищі, особливості регулювання межі нейтральної зони.

Тема 2. Особливості гасіння внутрішніх пожеж.

Основні принципи гасіння внутрішніх пожеж відповідно до CFBT (Compartment Fire Behaviour Training). Суть явищ Flashover, Backdraft, Flameover (Rollover). Способи реалізації пожежної вентиляції під час гасіння пожеж в будівлях і спорудах різного призначення.

Подача засобів гасіння, виконання робіт з прокладання рукавних ліній до верхніх поверхів будівлі. Організація рятування людей з поверхів будівлі.

Тема 3. Особливості оперативних дій при комбінованому застосуванні різних вогнегасних речовин під час гасіння пожежі.

Порядок використання вогнегасних засобів під час гасіння електроустановок під напругою, нафтопродуктів, балонів з газом, рослинної сировини, небезпечних речовин тощо.

Основні способи гасіння пожеж на об'єктах переробки та зберігання нафти та нафтопродуктів. Основні етапи оперативних дій з гасіння пожежі в

резервуарних парках, що сталися внаслідок обстрілів в умовах ведення бойових дій.

Особливості гасіння пожеж на відкритих технологічних установках.
Особливості гасіння спиртів і спиртотмісних рідин.

Тема 4. Прийоми і способи застосування засобів механізації АРНР.

Застосування аварійно-рятувального переносного інструменту із механічним (гідравлічним, електричним, пневматичним) приводом. Підготовка інструменту до роботи та виконання окремих операцій, комплексу операцій під час АРНР.

Тема 5. Стабілізація пошкоджених конструкцій під час проведення АРНР.

Види пошкоджень конструктивних елементів будівель. Принципи стабілізації будівельних конструкцій. Правила безпеки під час стабілізації. Організація робочого місця.

Розподіл дисципліни у годинах за формами організації освітнього процесу та видами навчальних занять:

Назви модулів і тем	Очна (денна) форма					
	Кількість годин					
	усього	у тому числі				
		лекції	практичні (семінарські) заняття	лабораторні заняття (інші види занять)	самостійна робота	модульна контрольна робота
7- й семестр						
Модуль 1. Основи реагування на надзвичайні ситуації, ліквідація їх наслідків, проведення аварійно-рятувальних та інших невідкладних робіт						
Тема 1. Особливості застосування пожежно-технічного обладнання під час гасіння пожеж та ліквідації наслідків НС.	24	2	6	0	16	0
Тема 2. Особливості гасіння внутрішніх пожеж.	24	2	6	0	16	0
Тема 3. Особливості оперативних дій при комбінованому застосуванні різних вогнегасних речовин під час гасіння пожежі	24	2	6	0	16	0
Тема 4. Прийоми і	24	2	6	0	16	0

способи застосування засобів механізації АРНР						
Тема 5. Стабілізація пошкоджених конструкцій під час проведення АРНР	24	2	6	0	16	0
Разом	120	10	30	0	80	0

Назви модулів і тем	Заочна (дистанційна) форма					
	Кількість годин					
	усього	у тому числі				
		лекції	практичні (семінарські) заняття	лабораторні заняття (інші види занять)	самостійна робота	модульна контрольна робота
8- й семестр						
Модуль 1. Основи реагування на надзвичайні ситуації, ліквідація їх наслідків, проведення аварійно-рятувальних та інших невідкладних робіт						
Тема 1. Особливості застосування пожежно-технічного обладнання під час гасіння пожеж та ліквідації наслідків НС.	24	2	0	0	20	0
Тема 2. Особливості гасіння внутрішніх пожеж.	24	2	0	0	22	0
Тема 3. Особливості оперативних дій при комбінованому застосуванні різних вогнегасних речовин під час гасіння пожежі	24	2	0	0	22	0
Тема 4. Прийоми і способи застосування засобів механізації АРНР	24	2	0	0	22	0
Тема 5. Стабілізація пошкоджених	24	2	2	0	22	0

конструкцій під час проведення АРНР						
Разом	120	10	2	0	108	0

Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1.	Тема 1. Оперування вогнегасними струменями сучасних пожежних стволів, умови та технологія їх застосування.	6
3.	Тема 2. Подача засобів гасіння, виконання робіт з прокладання рукавних ліній до верхніх поверхів будівлі.	6
4.	Тема 3. Основні способи гасіння пожеж на об'єктах переробки та зберігання нафти та нафтопродуктів.	6
5.	Тема 4. Порядок застосування аварійно-рятувального переносного інструменту із механічним (гідравлічним, електричним, пневматичним) приводом.	6
6.	Тема 5. Основні принципи стабілізації будівельних конструкцій	6
	Разом	30

Форми та методи навчання і викладання

Вивчення навчальної дисципліни реалізується в таких формах: навчальні заняття за видами, виконання індивідуальних завдань, консультації, контрольні заходи.

В навчальній дисципліні використовуються такі методи навчання і викладання:

- методи навчання за джерелами набуття знань: словесні методи навчання (лекція, пояснення, бесіда, інструктаж); наочні методи навчання (ілюстрація, демонстрація, спостереження); практичні методи навчання (практична робота, виїзні заняття; виконання навчальних вправ на полігоні або навчальних спорудах, смузі психологічної підготовки, тощо);

- інноваційні методи навчання: робота з навчально-методичною літературою та відео метод; навчання з використанням технічних ресурсів; інтерактивні методи; методи організації навчального процесу, що формують соціальні навички;

- самостійна робота.

Засоби оцінювання

Засобами оцінювання та методами демонстрування результатів навчання є: стандартизовані тести; виконання розрахункових робіт; реферати; презентації результатів виконаних завдань та досліджень; презентації та виступи на наукових заходах; завдання на навчальному полігоні та навчальних спорудах.

Критерії оцінювання

Форми поточного та підсумкового контролю

Оцінювання рівня навчальних досягнень здобувачів з навчальної дисципліни здійснюється відповідно до Положення про організацію освітнього

процесу в Національному університеті цивільного захисту України за 100-бальною шкалою.

Поточний контроль проводиться у формі фронтального та індивідуального опитування, виконання письмових завдань, практичних вправ на полігоні, контрольної роботи (тестування за допомогою google-форм) тощо.

Підсумковий контроль проводиться у формі диференційного заліку.

Розподіл балів, які отримують здобувачі, за результатами опанування навчальної дисципліни, формою підсумкового контролю якого є:

Розподіл балів						
Модуль 1						
T1	T2	T3	T4	T5	Модульна КР	Сума балів за дисципліну
до 12	до 12	до 12	до 12	до 12	ДО 40	до 100

Поточний контроль.

Критерії поточного оцінювання знань здобувачів на заняттях (оцінюється в діапазоні від 0 до 4 балів):

4 балів – Відповідь або завдання відзначається повнотою виконання без допомоги викладача.

Здобувач володіє узагальненими знаннями з предмета, аргументовано використовує їх у нестандартних ситуаціях; вміє застосовувати вивчений матеріал для внесення власних аргументованих суджень у практичній діяльності.

Здобувач має системні, дієві здібності у навчальній діяльності, користується широким арсеналом засобів доказу своєї думки, вирішує складні проблемні завдання; схильний до системного аналізу та прогнозування явищ; уміє ставити та розв'язувати проблемні питання.

Виконання практичного завдання на полігоні:

Розуміє кінцеву мету завдання, завдання виконано, здобувач чітко ставить цілі і завдання, добре оцінює ситуацію. Правильно вибирає та використовує спорядження і спосіб оперативних дій, не порушує вимоги безпеки праці;

3 бали – Відповідь і завдання – повні з деякими огріхами, виконані без допомоги викладача.

Здобувач вільно володіє вивченим матеріалом, зокрема, застосовує його на практиці; вміє аналізувати і систематизувати наукову та методичну інформацію. Використовує загальновідомі доводи у власній аргументації, здатен до самостійного опрацювання навчального матеріалу; виконує дослідницькі завдання, але потребує консультації викладача.

Виконання практичного завдання на полігоні:

Розуміє кінцеву мету завдання, завдання виконано, але в проведенні оцінки ситуації потребує консультації викладача. Правильно вибирає та використовує спорядження і спосіб оперативних дій, не порушує вимоги безпеки праці.;

2 бали – Відповідь і завдання відзначаються неповнотою виконання без допомоги викладача.

Здобувач може зіставити, узагальнити, систематизувати інформацію під керівництвом викладача; знання є достатньо повними; вільно застосовує вивчений матеріал у стандартних педагогічних ситуаціях. Відповідь його повна, логічна, обґрунтована, але з деякими неточностями. Здатен на реакцію відповіді іншого здобувача, опрацювати матеріал самостійно, вміє підготувати реферат і захистити його найважливіші положення.

Виконання практичного завдання на полігоні:

Розуміє кінцеву мету завдання, завдання виконано, але в проведенні оцінки ситуації, виборі та використанні спорядження, способу дій є труднощі. Не порушує вимоги безпеки праці;

1 бали - Відповідь і завдання відзначаються фрагментарністю виконання за консультацією викладача або під його керівництвом.

Здобувач володіє навчальним, матеріалом, виявляє здатність елементарно викласти думку.

Здобувач володіє матеріалом на рівні окремих фрагментів; з допомогою викладача виконує елементарні завдання; контролює свою відповідь з декількох простих речень; здатний усно відтворити окремі частини теми; має фрагментарні уявлення про роботу з науково-методичним джерелом, відсутні сформовані уміння та навички.

Виконання практичного завдання на полігоні:

Відчуває труднощі у проведенні оцінки ситуації. При виборі та використанні спорядження і способу дій є грубі помилки, допускає порушення вимог безпеки праці;

0 балів – Фрагментарне знання окремих моментів навчального матеріалу.

Виконання практичного завдання на полігоні:

Здобувач не може зрозуміти мету і завдання при виконанні оперативних дій, допускає грубі порушення вимог безпеки праці.

Модульний контроль.

У процесі вивчення дисципліни здобувачі виконують контрольну роботу у вигляді тестування за допомогою google-форм. Контрольна робота передбачає перевірку знань здобувачів, які вони отримали на протязі вивчення модулю, та умінь використовувати їх у подальшій практичній діяльності. Модульна контрольна робота проводиться шляхом письмового (тестового) опитування і містить теоретичні питання в обсязі тем, що вивчаються на протязі модулю. Загальна оцінка та кількість балів визначаються за методикою визначеною в методичних матеріалах для проведення контрольної роботи і становить до сорока балів.

Остаточна оцінка за модуль складається з оцінки за контрольну роботу і підсумкової оцінки за практичні заняття.

Викладачем оцінюється понятійний рівень здобувача, логічність та послідовність під час відповіді, самостійність мислення, впевненість в правоті своїх суджень, вміння виділяти головне, вміння робити висновки, показувати перспективу розвитку ідеї або проблеми, відсоток унікальності та запозичення текстового документу, уміння публічно чи письмово представити звітний матеріал. Відповідні бали за індивідуальне завдання враховуються під час визначення загальної суми балів за види навчальної діяльності.

Підсумковий контроль.

Підсумковий контроль проводиться у формі диференційного заліку.

Політика викладання навчальної дисципліни

1. Активна участь в обговоренні навчальних питань, попередня підготовка до семінарських та практичних занять за рекомендованою літературою, якісне і своєчасне виконання завдань.

2. Сумлінне виконання розкладу занять з навчальної дисципліни (здобувачі вищої освіти, які запізнилися на заняття, не допускаються на заняття, якщо розпочато розгляд прикладних навчальних питань).

3. З навчальною метою під час заняття мобільними пристроями дозволяється користуватися тільки з дозволу викладача.

4. Здобувач вищої освіти має право дізнатися про свою кількість накопичених балів у викладача навчальної дисципліни та вести власний облік цих балів.

РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ

Література

1. Кодекс цивільного захисту України. Закон України від 02.10.2012 р. №5403-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5403-17#Text>

2. Статут дій у надзвичайних ситуаціях органів управління та підрозділів Оперативно-рятувальної служби цивільного захисту: наказ МВС України від 26.04.18 р. № 340.

3. Статут дій органів управління та підрозділів Оперативно-рятувальної служби цивільного захисту під час гасіння пожеж: наказ МВС України від 26.04.18 р. № 340.

4. Методичні рекомендації щодо застосування кінологічних підрозділів ДСНС України під час проведення пошуково-рятувальних робіт: Наказ ДСНС України 17.09.2014 № 527. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0527388-14#Text>

5. Ручний механізований аварійно-рятувальний інструмент: навчальний посібник / В.М. Гвоздь, О.С. Дубенець, В.А. Сербін, А.В. Клепча, А.О. Оліцький. Черкаси: УДСНС у Черкаській області, 2017. 142 с.

6. Методичні рекомендації щодо порядку дій аварійно-рятувальних формувань ДСНС під час ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій (небезпечних подій), пов'язаних із дорожньо-транспортними пригодами затверджені Наказом ДСНС України від 28.01.2020 року № 81. (електронна

бібліотека НУЦЗ України).

7. «Методичні рекомендації з ліквідації наслідків руйнування будівель та споруд із застосуванням аварійно-рятувальної (інженерної) техніки спеціального призначення та обладнання» затверджені наказом ДСНС № 1065 від 27.08.2025 р.

8. Окреме доручення Голови ДСНС України № 269 від 22.05.2022 року «Методичні рекомендації щодо організації оперативних дій підрозділів ДСНС під час гасіння пожеж на складах нафтопродуктів, що сталися внаслідок обстрілів в умовах ведення бойових дій».

9. Правила безпеки праці в органах і підрозділах МНС України. Наказ МНС України 07.05.2007 р. № 312. (електронна бібліотека НУЦЗ України).

10. Рятувальні роботи при надзвичайних ситуаціях. Частина 1: Навчальний посібник / Аветисян В.Г., Сенчихін Ю.М., Тригуб В.В., Кулаков С.В., Куліш Ю.О., Александров В.Л., Адаменко М.І. К: Основа, 2006. 360 с. (електронна бібліотека НУЦЗ України).

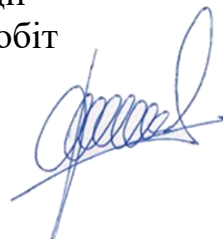
11. Захист населення і територій від надзвичайних ситуацій. Т. 9. Аварійно-рятувальні та інші невідкладні роботи. За загальною редакцією О.М. Євдіна. Київ, 2012. 476 с

Інформаційні ресурси

1. <https://dsns.gov.ua>
2. <https://ns-plus.com.ua>
3. www.disasterengineer.org
4. www.holmatro.com
5. www.paratech.com
6. www.peri.com.pl

Розробник(и):

Старший викладач кафедри організації
і проведення аварійно-рятувальних робіт
навчально-наукового інституту
цивільного захисту

Валерій КОЛОМІЄЦЬ